

RODILNIK – 2. SKLON

V tem poglavju bomo spoznali drugi sklon v slovenščini – **rodilnik**. Po samostalniku v rodilniku se vprašamo »**koga ali česa**«. Rodilnik uporabljamo v različnih situacijah, ki jih bomo spoznali v nadaljevanju.

Zelo pomembna lastnost rodilnika je, da ga uporabljamo, ko poved **zanikamo**. Poglejmo si nekaj primerov.

*Jure ni našel **šolske torbe**.*

*Mama še nikoli ni obiskala **Turčije**.*

*Moja sošolka ima dva brata, jaz pa nimam **brata**.*

Kaj opaziš? Ko zanikamo poved, moramo samostalnik postaviti v **rodilnik**. Zelo pogosta **napaka** je, da **samostalnik postavimo v tožilnik**. Poglejmo si dva primera.

X *Država še ni sprejela zakon o plačah.*

Država še ni sprejela zakona o plačah.

X *Ne morem poklicati sestro, ker je v službi.*

Ne morem poklicati sestre, ker je v službi.

Zapomni si: pri **nikalnih povedih uporabimo **rodilnik**.**

Vsi samostalniki v zgornjih primerih so uporabljeni v **ednini**. Kot vemo, pa imamo v slovenščini **tri števila** – ednino, dvojino in množino. Poglejmo si tabelo za moški, ženski in srednji spol v vseh treh številih.

SPOL	EDNINA	DVOJINA	MNOŽINA
moški	stola	stolov	stolov
	ključa	ključev	ključev
ženski	mize	miz	miz
srednji	mesta	mest	mest

Pri moškem spolu imamo dva primera. Kaj misliš, zakaj? Dobro poglej oblike za dvojino in množino. Če se osnova, ki ji dodamo končnico, konča na črko c, j, č, š ali ž, dodamo končnico -ev in ne -ov. Zato imamo v tabeli dva samostalnika – stol ima v dvojini in množini obliko stolov, ključ pa ključev. Pri ženskem spolu imamo v ednini končnico -e, v dvojini in množini pa ničo končnico. Pri srednjem spolu pa imamo v ednini končnico -a, v dvojini in množini pa prav tako ničo končnico. Poglejmo si še nekaj primerov.

Mama še ni poklicala učiteljice.

Ker smo se prejšnji teden preselili, še nimamo pohištva.

Miha ne mara krofov.

Zapomni si: če se osnova konča na črko c, j, č, š ali ž, ima samostalnik moškega spola v dvojini in množini končnico -ev.

Zelo pogosto pred samostalnikom uporabimo tudi pridevnik. Poglejmo si razpredelnico samostalnikov s pridevniki za rodilnik.

SPOL	EDNINA	DVOJINA	MNOŽINA
moški	lepega stola	lepih stolov	lepih stolov
	lepega ključa	lepih ključev	lepih ključev
ženski	lepe mize	lepih miz	lepih miz
srednji	lepega mesta	lepih mest	lepih mest

Pri moškem in srednjem spolu dobi pridevnik v ednini končnico -ega, v dvojini in množini pa -ih. Pri ženskem spolu ima pridevnik v ednini enako končnico kot samostalnik, torej končnico -e, v dvojini in množini pa prav tako končnico -ih.

Rodilnika pa ne uporabljamo samo pri zanikanju. Obstaja namreč **skupina predlogov**, ki zahtevajo samostalnik v drugem sklonu. To so predlogi **iz, s/z, od, do, brez, blizu, zraven, okoli, nasproti, zaradi** in drugi. Poglejmo si nekaj primerov.

Iz šolske torbe je vzel svinčnik.

Lepe pozdrave z Dunaja!

Od Slovenije do Nemčije je 600 kilometrov.

V šolo so odšli brez zvezkov.

Blizu naše hiše je pošta.

Osnovna šola je zraven trgovine.

Stanujemo nasproti parka.

Zaradi dežja smo ostali doma.

Zapomni si: za predlogi iz, s/z, od, do, brez, blizu, zraven, okoli, nasproti, zaradi ipd. imamo samostalnik v rodilniku.

Dobro si poglej tretji primer. V njem se skriva še en samostalnik v rodilniku. Ga najdeš? Tudi beseda **kilometer** je samostalnik, v povedi pa je zapisan v **množini** in **rodilniku**. Velja namreč pravilo, da uporabimo **rodilnik**, ko imamo **pred samostalnikom številko od 5 naprej**, **mersko enoto** ali besedo, ki označuje **količino**. Poglejmo si nekaj primerov.

Mama je kupila **malo kruha**.

Za juho potrebujemo **3 kilograme krompirja**.

Za božič smo spekli **veliko piškotov**.

V učilnici je **deset fantov** in **osem deklet**.

Vsak dan moramo popiti **2 litra vode**.

Z oranžno barvo so zapisana **števila nad 5**, **merske enote** ali druge besede, po katerih se lahko vprašamo **»koliko«**. V teh primerih je samostalnik, ki sledi, vedno v **rodilniku**.

Zapomni si: za števili nad 5, merskimi enotami ali drugimi besedami, ki izražajo količino, imamo samostalnik v rodilniku. Pomagamo si tako, da se vprašamo »koliko«.

Podobno kot pri predlogih imamo tudi posebno skupino glagolov, ki zahtevajo samostalnik v rodilniku. To so na primer glagoli *bati se*, *dotakniti se*, *lotiti se*, *najesti se*, *naveličati se*, *sramovati se*, *veseliti se* ipd. Kot vidiš, gre v teh primerih za povratne glagole, ki jih uporabljamo z besedico »se«. Poglejmo si nekaj primerov.

Mojca se boji kač.

Pazljivo se je dotaknila psa.

Marko, si se že lotil domače naloge?

Za božič smo se najedli potice.

Naveličala sem se risanja.

Ne sramuj se svoje mame!

Zelo se že veselimo počitnic.

PAZI

Kot smo že omenili, pri zanikanju uporabljamo rodilnik. Velja to za vse nikalne povedi? Poglejmo si dva primera.

Moja mama je učiteljica.

Moja mama ni učiteljica.

Petra ima novo torbo.

Petra nima nove torbe.

Kaj opaziš? Druga in četrta poved imata zanikano glagolsko obliko (ni in nima). Vseeno pa smo pri drugem primeru uporabili imenovalnik, pri četrtem pa rodilnik. Velja namreč pravilo, da rodilnik uporabimo samo takrat, ko bi v trdilni povedi uporabili tožilnik. Drugače povedano: če se v trdilni povedi vprašamo »koga ali kaj« (tožilnik), se bomo v nikalni povedi vprašali »koga ali česa« (rodilnik). Torej: koga ali kaj ima Petra → novo torbo in koga ali česa nima Petra → torbe. Če pa imamo v trdilni povedi imenovalnik, torej »kdo ali kaj«, bo tudi v nikalni povedi ostal imenovalnik. Tak primer imamo v prvi in drugi povedi: kdo je moja mama → učiteljica in kdo ni moja mama → učiteljica.

VAJE

Besede postavi v roditnik.

Nikoli nismo imeli _____ (pes) ali _____ (mačka).

V živalskem vrtu nismo videli _____ (morski psi).

Mama je kupila pet _____ (banane) in šest _____ (hruške).

V naši vasi ni _____ (visoke stolpnice).

Ali se bojiš _____ (pajki)?

Od _____ (naša hiša) do _____ (osnovna šola) je 200 _____ (metri).

Prinesi mi prosim čokolado brez _____ (rozine).

Za zajtrk je pojedel malo _____ (kosmiči) in pol litra _____ (jogurt).

Nisem še videla tako _____ (velika ladja).

Popravi napake.

Kupi kruh in marmelado in ne pozabi kupiti tudi moko.

Na morju nismo našli nobeno školjko.

Domačo nalogo ne smemo prepisati od sošolca.

Jure in Peter še nista gledala film.

Krompir ne smemo olupiti z nožem.